

BURSA'DA ZAMAN

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ'NİN KÜLTÜR HİZMETİDİR.

“AYDINLIK
SABAHIMIZ,
İBRETGAHIMIZ” >> s64

MURADIYE'DEKİ KAYIP HAZİNELER

Şehrimizin rükn-i hâmesi yani beşinci direği olarak tanımlanan Muradiye Külliyesi'nin haziresinde yapılan düzenleme ve ülkemizin ilk Açık Hava İslami Mezar Taşları Müzesi çalışmaları esnasında çok sevindirici gelişmeler olmuştur. >> s8

BURSA VE KÜLTÜR TURİZMİ

Kaçımız, Bursa'da bulunan 5 antik kent ismini peş peşe bir anda sayabilir? Kaçımız, Bursa'nın gerçek turizm potansiyelinin farkında? Kaçımız, Osmanlıdan önce de bu topraklarda insanların yaşamış olduğundan haberdar? Kaçımız, Bursa'da ilk yaşam izlerine ne zaman rastlandığını biliyor? >> s76

ELİMDE SAZIM DÜNYADA GÖZÜM

Bursa Büyükşehir Belediyesi'nce hazırlanan Elimde Sazım Bursa'da Gözüm video klip çalışması, Avrupa Müze Akademisi(EMA) ve Europa Nostra tarafından düzenlenen Heritage In Motion yarışmasında, Başarı belgesi ile ödüllendirildi. >> s104

İÇİNDEKİLER

s4

s8

s18

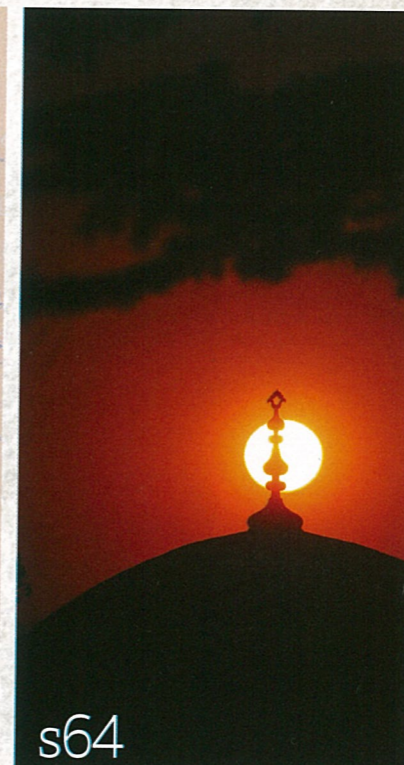
s28

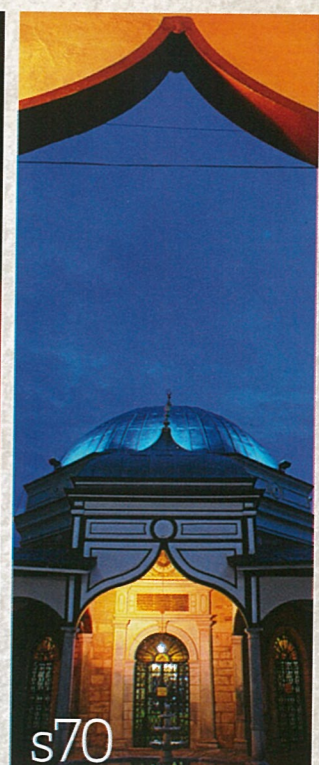
s32

s52

s64

s70

s84

- S4** Muradiye'deki Kayıp Hazine / Doç. Dr. Doğan Yavaş
S8 Bursa'da, Erdemli Bir Şehrin İzinde / Metin Önal MENGÜŞOĞLU
S14 Yavuz Sultan Selimin Can Dostu: Hasan Can Çelebi / Aziz Elbas
S18 Ramazan, Ulucami Ve Bayram / Prof. Dr. Mustafa KARA
S24 Kubbesi Gökyüzü Kandilleri Yıldızlar Olan Mescitler Namazgâhlar / Yrd. Doç. Dr. Alaattin DİKMEN
S28 Bursa'nın Bahar Halleri / Saffet YILMAZ
S32 Çanakkale'ye gitmek için bir neden daha... / Adnan BAŞTOPÇU
S34 Çanakkale'den Çıkarılmaya Çalışılan Mustafa Kemal! / Yüksel BAYSAL
S36 Çanakkale'yi görmeden ölmek... / Ersel PEKER
S38 Zaferin 100. yılında 100 bisikletle anma
S40 Çanakkale Savaşı'nda Bursalılar / Tayfun ÇAVUŞOĞLU
S43 Bursa Şehitliğinde Gurur, Vefa, Gözyaşı / İbrahim BÜYÜKFURAN
S46 'Vatanın Kalpgâhi Emindir' / Seyfullah SALDIK - Tümgeneral

- S48** İşte Bursa'nın Yeni Açıkhavası / Murat KADER - Y. Mimar
S52 Binbir Gece Masalları (Bursa Nüshası) / Sadettin EĞRİ - U.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi
S58 Dâvûd-î Kayserî Ve Düşünce Ufku / Prof. Dr. Cağfer KARADAŞ
S62 Davud El Kayseri, İznik'te Anıldı / Mehmet ESEN
S64 Aydınlık Sabahımız, İbretgahımız / Hacı TONAK
S70 Vefatının 40. Yılında Nurettin Topçu ile Yıldırım'ın Huzurunda / Prof. Dr. Mustafa KARA
S76 Bursa ve Kültür Turizmi / Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN
S78 Alkışlanacak Başarının Öyküsü / Cemal EKENTOK
S84 İznik Zamanı / Aziz ELBAS
S98 Bursa'nın Köklü Eğitim Kurumları Bursa Maarif Koleji / Aysun DÖNMEZ
S100 Avrupa Müzeleri Yakın Takipte / Ahmet ERDÖNMEZ
S103 Elimde Sazım Dünyada Gözüm / Saffet YILMAZ

■ Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN

BURSA VE KÜLTÜR TURİZMİ

Çoğumuz Bursa'da doğmuş veya hayatımızın çok büyük bir bölümünü Bursa'da geçirmiş olabiliriz. Ancak, kaçımız, Bursa'da bulunan 5 antik kent ismini peş peşe bir anda sayabilir? Kaçımız, Bursa'nın gerçek turizm potansiyelinin farkında? Kaçımız, Osmanlıdan önce de bu topraklarda insanların yaşamış olduğundan haberdar? Kaçımız, Bursa'da ilk yaşam izlerine ne zaman rastlandığını biliyor?

■ Bursa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün verilerine göre 2014 yılında Bursa'ya konaklamalı gelen turist sayısı 1.334.979 kişi. Ortalama kalış süreleri 1,75 gün. Otel-lerin doluluk oranı ise % 41,58. Bunlardan 133.043 kişi Uludağ'a gelmiş, 139.476 kişi ise sadece ilçeleri ziyaret etmiş. Ziyaretçilerden 538.193 kişi yabancı turist. 22.281 yabancı turist Uludağ'ı, sadece 23.394 yabancı turist ise ilçeleri ziyaret etmiş.

Bursa turizminin başlıca dinamikleri kış, doğa, termal ve Osmanlı turizmidir. Bunlarla kente çekilebilen yabancı turist sayısı ancak 538.193 kişi olmuştur. 2014 yılında Türkiye'ye gelen yabancı turist sayısı 36 milyon 837 bin 900 kişi. 2014 yılında Türkiye'de sadece müze ve ören yerlerimizi ziyaret eden turist sayısı ise 29.774.390 kişi. Pamukkale'de Hierapolis kentini 1.874.657, Efes'i 1.873.701, burnumuzun dibindeki Troia'ya 469.527 kişi gezmiş. İstanbul'da Ayasofya Kilisesi'ni ziyaret edenlerin sayısı 3.574.043, İstanbul Arkeoloji Müzesi'nin ziyaretçi sayısı ise 449.881 kişi. Bursa Valisi Münir Karaloğlu 16 Ocak 2015 tarihli gazetelere verdiği demeçte; "Müzelerimizin ziyaretçi sayılarına baktığımızda, çok memnun olduğumuz sayılar yok. Özellikle kültürpark içerisindeki Arkeoloji müzemizin Türkiye'nin çok önemli arkeoloji müzelerinden birisi olmasına rağmen ziyaretçi sayısının son derece az olmasının sebeplerine bakıyoruz" demektedir. Demek ki, Bursa turizm pastasından gerçekte hak ettiği payı almanın çok uzağında.

Turistler ülkemizde yoğunlukla İstanbul,

İzmir, Aydın, Muğla, Antalya gibi kentleri tercih ediyorlar. Bu tercih, yabancı turistlerin özellikle kültür turizmi için ülkemize geldiklerine işaret etmekte.

Güney Marmara Bölgesi'nin en büyük ve en önemli şehri olan Bursa, Uludağ'ın eteklerinde doğu-batı yönünde uzanmaktadır. İç bölgeleri denize, kuzeyi güneye bağlayan konumundan dolayı jeopolitik açıdan çağlar boyunca önemini hiç yitirmemiş ve kesintisiz bir şekilde yerleşimlere sahne olmuştur.

Bursa'da ilk yaşam izleri Orhaneli yolu üzerindeki Şahinkaya Mağarası ile M.Ö. 100.000 – 40.000 yıl aralığında başlamaktadır. Bunu Akçalar veya Barçın Höyük gibi ilk sürekli yerleşimler izliyor. Sonrasında ise günümüze kadar kesintisiz bir yaşam söz konusu. Daha da ilginç bir durum şehir merkezi de dahil olmak üzere bir çok ilçe veya mahalle bir antik yerleşimin üzerinde veya yakınında yer almaktadır: Bursa Prusa ad Olympum, Mudanya Myrleia/Apameia, Gemlik Kios, İznik Nikaia, Orhaneli Hadrianoi, Mustafakemalpaşa Miletoupolis, Gölyazı Apollonia a. R., Kapanca Casearia Germanica, Eşkel Daskleion a.M. kalıntılarının üzerindedir.

Bu durum Bursa'nın kültür turizmi açısından da çok önemli bir şansa sahip olduğunu gösteriyor. Ancak mevcut ziyaretçi sayısı henüz bu şansını hak ettiği oranda kullanmadığına işaret etmekte. Bunun nedeni ya sahip olduğu potansiyelin farkında değil, ya öncelikleri farklı, ya da bir şekilde şehre turist gelmesi istenmiyor.

Cumalıkızık veya Gölyazı örnekleri, Bursalıların turizm getirisine karşı ilgili olduklarını, ancak ne yapılacağı konusunda kafaların karışık olduğuna işaret ediyor.

Başkanlığımızda 2006 yılından bu yana Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın izni ile Uludağ Üniversitesi adına Bursa ve ilçelerinde kültür envanteri çalışması yürütülmektedir. Bu vesile ile birçok ilçe ve mahalleyi bizzat ziyaret etme şansına sahip olduk. Böylece Bursa'yı karış karış geziyoruz. Bu nedenle Bursa'yı kültür turizmi açısından tanıma fırsatımız oldu.

Uludağ ilçeleri olarak kabul edilen Harmancık, Orhaneli, Büyükorhan ve Keles, Bursa'nın kültür turizmi açısından büyük bir potansiyele sahip. Büyükorhan Derecik Mahallesi'nde 2000 yılında keşfedilen manastır-kilise kompleksinin kazılarını 2007-2014 yılları arasında İsviçre Lozan Üniversitesi'nden bir ekip gerçekleştirdi. Yapı, Hıristiyanlığın resmi din olarak kabul edilmesinden sonra buraya gelen ilk keşişlerden birisi tarafından kurulmuş. Bu nedenle Hıristiyanlar açısından çok önemli. Yapının üzerini kapatma ve çevre düzenleme projeleri Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun onayından geçmiştir. Ama projenin hayata geçirilmesi için hala para bekleniyor.

Orhaneli İlçesinde yer alan Hadrianoi kentinin Roma İmparatorlarından Hadrianus(İ.S. 117-138) tarafından kurulduğu rivayet edilmekte. Antik kente ait birçok mermer mimari parça belediyenin bahçesinde sergilenmekte. Ancak bugüne kadar

herhangi bir arkeolojik kazı yapılmamış.

Orhaneli'de diğer büyük bir potansiyel Şahinkaya Mağarası. Bursa-Orhaneli karayolunun üzerinde, Doğançı Göleti'nin bulunduğu vadiye hakim bir konumda. Bursa'nın bugüne kadar bilinen en erken tarihli yerleşim yeri. İ.Ö. 40.000 yılından daha önceki tarihi ile Güney Marmara Bölgesi'nin de bilinen en erken tarihli yerleşimi. 2008 yılında tarafımızdan keşfedildi. Ancak hala ziyarete açılabilmemiş değil. Mağaraya çıkışı sağlayacak bir merdiveni de içine alan çevre düzenlemesi ile turistlerin ilgi odağı olmaya aday.

Şahinkaya Mağarası'ndaki düzenlemeler, Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından da fonlanan Akçalar Arkeopark projesini de destekleyerek, kentin kronolojisinde önemli bir boşluğu dolduracaktır.

Antik Çağ'da Kellai olarak bilinen ve günümüzde yeri bilinmeyen kent büyük bir ihtimalle Keles ilçesinin altında yer alıyor. Belenören'deki Tazlaktepe'de Zeus tapınaklarının en ünlülerinden birisi yer almakta. Romalılar buraya çok büyük önem vermişler. Çünkü Roma İmparatorluğunu kurmaya vesile olan İ.Ö. 31 yılındaki Actium Deniz Savaşını Romalıların kazanacağı kehaneti bu tapınaktaki rahipler tarafından verilmiştir. 2015 yılında Almanya'nın Kiel Üniversitesi Jeofizik Bölümü ile ortak düzenlediğimiz araştırmalarda tapınağın yerini de belirledik.

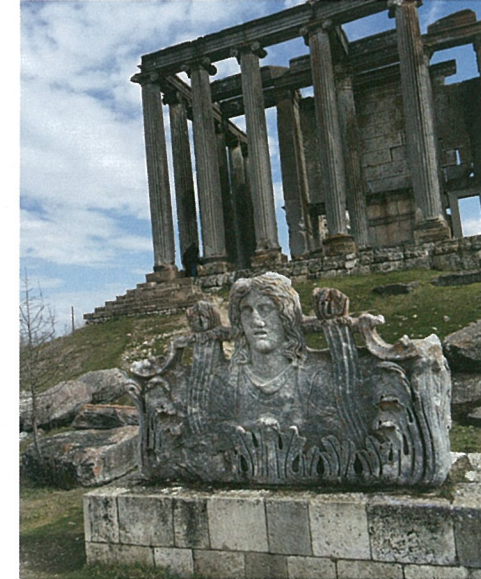
Bursa'nın ova bölümünde de asıl büyük antik kentler yer almakta. Şehir merkezinde yer alan Tophane veya Hisar Mevkii, Bursa'nın ilk kurulduğu ve Prusa ad Olympum olarak bilinen yer. Osmangazi Belediyesi Pınarbaşı bölgesinde kentin katmanlarını belirlemek için Arkeoloji Müzesi'nin başkanlığında Uludağ Üniversitesi ile birlikte arkeolojik kazı çalışmalarına başladı. Yakın bir gelecekte burasını arkeopark olarak düzenlemek istiyorlar. Proje hayata geçirilebilirse, Bursa'nın kültür turizmi açısından çok büyük bir şans olacak.

Bu arada Tophane'de eski müftülük binasının temel kazısında bulunan bazilika, mermer yapı malzemesi ile muhteşem bir yapı. Uzun süredir burada kazı çalışmalarına ara verildi. Bazilikanın kazısına devam edilebi-

lirse sonuçları kültür turizmi açısından çok memnun edici olabilir.

Mudanya'da yer alan Myrleia veya Apameia kenti, Gemlik'te yer alan Kios ile birlikte Bursa'nın en eski koloni kentleri arasında bulunmakta (yaklaşık İ.Ö. 8. yüzyıl). Gemlik'te yer alan antik kent modern yerleşimin altında kalmış durumda. Buna rağmen temel kazılarında lahit gibi çok güzel mermer eserler bulunuyor. Bunları Gemlik'de uygun bir yerde toplayarak sergilemek turistler açısından ilgi çekici olabilir.

Mudanya'da ise antik kenti imara açma gibi çalınca girişimler zaman zaman oluyor. En son deneme kentin liman tesisleri üzerine inşa edilen AVM ve petrol istasyonu yapma girişimleri ile oldu. Mahkeme

Bursa'ya 1,5 saat uzaklıktaki Aizanoi Antik Kenti'ni, yılda ortalama 30.000 kişi ziyaret ediyor.

kararı ile antik kent şimdilik kurtulmuş gibi gözüküyor. Buradaki imar planları iptal edilip, 2010 yılında önerdiğimiz şekli ile Site alanı kapsamına alınabilirse ve sonrasında arkeolojik kazılara başlanırsa, Mudanya Bursa'nın kültür turizmi açısından önemli uğrak noktalarından birisi olabilir. Mudanya'nın en büyük şansı deniz yolu ile İstanbul'a sadece 70 dakika mesafede olması. Mudanya'dan Trilye-Kapanca'da bulunan Casearia Germanica veya Eşkel'de yer alan Daskleion a.M antik kentlerine de ulaşım mümkün. Henüz buralarda kalıntıların tamamı toprak altında olsa da yine çevre

düzenlemesi çalışmaları ile güzel neticeler elde edilebilir.

Sergileme ve sahip çıkma konusunda Nilüfer Belediyesi ümit vaat ediyor. Belediye Başkanlığı'nın desteği ile Şubat ayından bu yana Nilüfer ve mahallelerinde kültür envanteri çıkartıyoruz. Bu güne kadar 24 mahalle gezdik. Tespit ettiğimiz mermer taş eserleri Gölyazı'da toplayarak orada bir arkeopark düzenlemesi yapmak istiyorlar. Bilindiği gibi Gölyazı, antik Apollonia a.R. üzerine kurulu. Kızada'da yer alan ve antik kente adını veren Apollon Tapınağı düzenlenip turizme açılabılırsa, Gölyazı açısından katma değeri büyük olur.

Mustafakemalpaşa'da yer alan Miletoupolis de koloni kentlerinden birisi. Arkeoloji Müzesinin en değerli eserleri arasında yer alan bronz Athena ve delikanlı heykelleri bu kentten gelmiş. İzmir yolunun açılma ve genişletme çalışmaları dışında arkeolojik çalışma yok denecek kadar az. Burada yapılacak sistematik arkeolojik kazılar ilçeyi kültür turizmi konusunda önemli destinasyon noktalarından birisi haline getirebilir.

Son olarak İznik'ten de bahsetmek istiyoruz. UNESCO Dünya Kültür Mirası aday Listesi'ne de giren İznik'de modern yerleşim Nikaia antik kentinin üzerinde yer almakta. İznik hem arkeolojisi, hem de Hıristiyanlar açısından dini merkez olması özellikleri ile Bursa'nın diğer ilçelerinden ayrılmaktadır. Bursa Büyükşehir Belediyesi ile Kültür ve Turizm Bakanlığı arasında imzalanan işbirliği protokolü ile Büyükşehir Belediyesi çok büyük desteklerde bulunmaya başladı. Böylece çok yakın zamanda Nikaia bütün görkemi ve güzellikleri ile kültür turizmine kazandırılabilir.

Sonuç olarak, kısaca özetlemeye çalıştığımız gibi, Bursa, kültür turizmi açısından İzmir, Muğla veya Antalya ile yarışacak bir potansiyele sahiptir. İ.Ö. 40.000'li yıllardan başlayarak günümüze kadar insanlık tarihinin hemen hemen bütün evrelerini takip edecek yerleşim yerlerine sahiptir. Bu özelliği ile şehrin tamamı bir açık hava müzesi görünümündedir. Genellikle Bursa'nın İstanbul'un gölgesinde kaldığı için gelişemediği kanaati yaygın olsa da, kültür turizmi kullanılarak bu yakınlık büyük bir avantaj haline getirilebilir.